

Literatura, Ètica i Educació Moral. Presentació

Margarita Mauri Álvarez*

El present monogràfic neix d'una experiència duta a terme al grup A2 de l'assignatura troncal d'Ètica, a l'ensenyament de Filosofia, de la Universitat de Barcelona, en què s'intentà introduir els alumnes en les nocions de l'ètica a través de l'art i de la literatura. Aquesta innovació docent pretenia fer més propers conceptes morals com els de justícia, prudència, templança, valor, llibertat, i consciència, entre d'altres, mitjançant la seva presentació a través d'escenaris narratius i d'obres d'art. A l'empara d'aquesta experiència, vàrem institucionalitzar la nostra recerca constituint-nos com a grup amb el nom de REFIL (Grup de Recerca en Filosofia) de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Aquest grup està conformat per la majoria dels que aquí presenten articles. La seva finalitat és donar fonament teoricopedagògic a l'ús de l'art i de la literatura com a vehicles d'introducció a la reflexió i a l'aprenentatge moral.

L'ètica, com a ciència pràctica, pretén oferir una explicació racional i objectiva de la conducta humana tot cercant els principis, regles i motius que donen sentit al desenvolupament moral de l'ésser humà. Si bé la primera finalitat de l'assignatura és acadèmica, cal dir que també se'n persegueix una altra que és la de l'educació moral. La seva docència no solament aspira a la formació teòrica de l'alumne, sinó també a la incorporació d'aquesta formació a l'actuació personal de l'individu.

Tots els articles giren al voltant d'aquesta temàtica i intenció. El primer article tracta de «La literatura en l'ensenyament de l'ètica: de la comprensió estètica a la fonamentació filosòfica». La seva autora, Begoña Román Maestre, intenta assolir tres objectius: demostrar que aquesta metodologia permet fer més accessible la filosofia moral al públic interessat, que millora la comprensió de l'aparell conceptual propi de les diferents teories ètiques i que, alhora, facilita l'aplicació de les teories ètiques als casos particulars.

El segon article, titulat «La literatura com educació moral i la moralitat com a literatura. De l'ètica a la narrativa», d'Isabel Vilafranca, aborda la relació entre identitat, narrativa i moralitat en un sentit ampli. Potser són tres conceptes que comparteixen un comú denominador. Si la identitat té quelcom de narratiu, no és menys veritat que la moralitat i la literatura poden mantenir una estreta relació.

El tercer treball versa sobre «L'educació moral a través de la literatura. El punt de vista d'Iris Murdoch», de Margarita Mauri. L'autora irlandesa proposa l'art com a vehicle per superar l'egoisme moral; l'art, en les seves diferents manifestacions, ens ajuda a *veure* la realitat i a prendre consciència de tot el que envolta cada jo. Obrir la pròpia individualitat cap a l'exterior és una de les finalitats de la lectura i és, des

(*) Professora de la Universitat de Barcelona. Investigadora Principal del Grup REFIL (Recerca en Filosofia) de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Adreça electrònica: mauri@ub.edu

d'aquest punt de vista, que la literatura pot ser una eina d'educació moral. Una anàlisi detallada de la proposta d'Iris Murdoch ens porta a comprendre per què convergeixen l'educació moral, la literatura i l'art.

El quart article signat per Concepció Naval i Maria del Carmen Caro és un estudi sobre la sociabilitat de la infància transcultural i les relacions familiars a través de l'autobiografia com a narrativa d'identitat. Aquestes dues professores de la Universitat de Navarra plantegen una interessant reflexió sobre les difícils relacions entre la cultura familiar d'origen i la cultura a la que s'arriba, i ho fan a través d'alguns exemples d'autobiografies d'infants.

La cinquena aportació de Carles José Mestre és una reflexió sobre l'educació moral aristotèlica, tot intentat defensar-la dels arguments liberals que s'hi formulen en contra. La seva contribució gira al voltant de la qüestió sobre quina és la relació entre teoria i pràctica des del punt de vista aristotèlic. Com s'arriba a la virtut? Com s'aprèn? És l'ètica una certa educació moral? Són preguntes obertes a les que l'article intenta donar resposta.

Segueix l'estudi de Misericòrdia Anglès que analitza la relació històrica entre la literatura, la filosofia i la pedagogia a través de la connexió de Machado i Xirau i del poema «Por una senda clara». Si bé aquesta relació, així com el viatge a l'exili, són ben conegudes, mai no s'havien tractat des del vessant filosòfic.

Clou el dossier el treball de Josep Temporal que, sota el títol «Mimesi, metateatre i situacionisme», ens proposa tres aproximacions a la relació entre la perspectiva moral i l'educativa a través del teatre. Els tres referents que s'utilitzen per copsar la funció pedagògica d'aquest són la mimesi aristotèlica, el metateatre shakespearà i el situacionisme sartreà. Indubtablement el teatre posseeix un gran valor pedagògic, a la vegada que la seva capacitat de generar reflexió constitueix una possibilitat d'educació moral que l'autor es planteja al llarg de l'article.

Esperem que el lector gaudeixi amb els articles tant com nosaltres ho hem fet amb la seva elaboració, i que, tot i la diversitat de perspectives presentades, es posi de manifest la nostra intenció de palesar que ètica, literatura, art i educació moral formen part d'un mateix univers, l'univers de l'ésser humà i de la seva formació.